

دستورالعمل اجرایی :

مدیریت کنترل جمعیت و ساماندهی
سگ های بدون صاحب

SEP -2018

دبیرخانه ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان

دفتر هماهنگی عمرانی و خدمات شهری

آدرس: تهران،

دورنویس: ۶۳۹۰۱۲۱۲

تلفن : ۶۳۹۰۱۲۳۴

مهرماه ۱۳۹۷

پیش گفتار

با توجه به این که یکی از مشکلات مهم بهداشتی و اجتماعی در بسیاری از شهرها و روستاها وجود سگ های بدون صاحب است و کنترل آن ها بدلیل پیشگیری از بروز بیماری های واگیر دامی و نیز بیماری های مشترک قابل انتقال بین حیوان و انسان و به مخاطره افتادن سلامت انسان ها از اهمیت ویژه ای برخوردار است. امروزه در هیچ نقطه ای از کشور حضور آزاد سگ های بدون صاحب در خیابان ها امر پذیرفته شده ای نیست و لازم است اقدامات اساسی در خصوص کنترل اصولی این حیوانات به عمل آید. در این راستا در سال ۱۳۸۷ دستورالعمل کنترل جمعیت سگ های ولگرد با همکاری اعضای محترم ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان تدوین و از طریق ستاد مرکزی تصویب و طی نامه شماره ۵۸۹۱۰/۱/۰۱ مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۲۰ از سوی معاون هماهنگی امور عمرانی وزارت کشور و رئیس سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور برای اجرا به استانداری ها ابلاغ گردید. با توجه به گذشت قریب به ۱۰ سال از اجرای دستورالعمل مذکور معضل سگ های بدون صاحب در برخی از شهرها و روستا ها رفع نشده است و درآسیب شناسی صورت پذیرفته و طی جلسات متعدد کارشناسی با اعضای ستاد مرکزی ، شهرداری ها و سازمان های مردم نهاد برای رفع اساسی مشکلات پیشرو نسبت به اصلاح و بازنگری دستورالعمل مذکور اقدام و دستورالعمل زیر تحت عنوان « مدیریت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب » جهت اجرا ابلاغ می شود.

فصل اول: کلیات

ماده ۱- اهداف :

- الف) هماهنگی، ایجاد وحدت رویه درخصوص کنترل جمعیت سگ های بدون صاحب
- ب) تعیین و اعمال ضوابط و مقررات بهداشتی مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب
- ج) کنترل جمعیت سگ های بدون صاحب از طریق برنامه ریزی، نظارت، شناسایی کانون های تجمع سگ های بدون صاحب، جمع آوری و ساماندهی آن ها
- د) احداث مراکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب جدید و ساماندهی مراکز موجود در کشور
- ه) ارتقاء سلامت عمومی جامعه شهری و روستایی از طریق همکاری های مشترک در پیشگیری از بروز بیماری های واگیر دامی و نیز بیماری های مشترک بین انسان و حیوان

ماده ۲- تعاریف واژه ها و اصطلاحات :

تعاریف، واژه ها و اصطلاحات به کار رفته در این دستورالعمل دارای مفاهیم زیر می باشند :

- الف) سازمان: سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور
- ب) ستاد (ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان): این ستاد به ریاست سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور و با عضویت دستگاه ها و سازمان های مرتبط به منظور کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان، در سطح ملی تشکیل گردیده است.
- ج) کارگروه: کارگروه استانی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان

د) سگ بدون صاحب: سگ بدون صاحب مشخص و یا فاقد مدارک هویتی و شناسایی (قلاده، شناسنامه بهداشتی، پلاک و یا میکرو چیپ) می باشد.

ه) سگ صاحب دار نیمه ولگرد: سگی که بدون صاحب خود در بعضی از اوقات شبانه روز در مکان های عمومی رها شده باشد.

و) مرکز (مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب): محلی که با مسئولیت اشخاص حقیقی و حقوقی ایجاد و سگ های رها شده، آزاد و یا بی سرپرست را به منظور کنترل جمعیت و انجام اقدامات بهداشتی (از جمله مراقبت، تیمار و درمان، عقیم سازی، پلاک گذاری یا نصب میکروچیپ) بطور مؤقت نگهداری و در نهایت پس از صدور گواهی سلامت (شناسنامه بهداشتی) رهاسازی و یا وگذار می شوند.

ز) پروانه بهداشتی تاسیس: سندی است که در صورت داشتن شرایط لازم برای استقرار مرکز برابر این دستورالعمل و پس از اخذ موافقت سایر دستگاه های ذیمدخل، از سوی اداره کل دامپزشکی استان صادر می شود.

ح) پروانه بهداشتی بهره برداری: سندی است که پس از اتمام عملیات ساخت تاسیسات اصلی و جانبی و فراهم نمودن امکانات و تجهیزات مندرج در این دستورالعمل به منظور آغاز فعالیت تولیدی توسط اداره کل دامپزشکی استان، صادر می شود.

ط) چایگاه قرنطینه: فضایی است که با بهره گیری از امکانات و شرایط مندرج در این دستورالعمل مبادرت به جداسازی و قرنطینه نمودن حیوانات مشکوک به بروز بیماری عفونی و یا انگلی در بدو ورود برای مدت زمان تعیین شده از سوی سازمان دامپزشکی کشور، می نماید تا اقدامات بهداشتی و قرنطینه ای مربوط به مورد اجرا گذاشته شود.

تبصره- هرگونه نگهداری حیوان در مراکز عمومی و یا خصوصی کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب، به منظور پرورش و یا تکثیر آن ها ممنوع می باشد.

ماده ۳- دامنه کاربرد :

دامنه کاربرد شامل تمامی مراحل مختلف مندرج در این دستورالعمل از شناسایی کانون های تجمع و وفور سگ های رها شده، آزاد و یا بدون صاحب تا صدور گواهی سلامت (شناسنامه بهداشتی) و اگذاری و یا رهاسازی می شود که در راستای کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب انجام می شود.

ماده ۵- قوانین و مقررات مرتبط:

الف) قانون شهرداری- مصوب ۱۳۳۴ و اصلاحات بعدی (بند ۵ ماده ۵۵)

ب) قانون سازمان دامپزشکی کشور- مصوب ۱۳۵۰ (ماده ۱۲، ۴، ۳، ۱، ۲ و ۱۹)

ج) اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری ها - مصوب ۱۳۸۰ (بند ۳۱ ماده ۱۰)

د) آئین نامه اجرایی نظارت بهداشتی دامپزشکی- مصوب ۱۳۸۷ (ماده ۱، ۲، ۳، ۱۰، ۱۲ و ۱۴)

ه) آئین نامه مبارزه با بیماری های دامی و جلوگیری از سرایت و انتشار آن ها - مصوب ۱۳۹۱

و) قوانین و مقررات سازمان حفاظت محیط زیست (مقررات و ضوابط استقرار واحدهای تولیدی، صنعتی و معدنی موضوع ماده

۱۱ قانون هوای پاک)

فصل دوم: تشکیلات اجرایی:

ماده ۶) تشکیلات اجرایی جهت اجرای این دستورالعمل در سه سطح زیر تشکیل می شوند:

الف) سطح ملی : ستاد مرکزی جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان

اعضاء ستاد :

۱. معاون هماهنگی امور عمرانی وزارت کشور و رئیس سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور (رئیس ستاد)
  ۲. سازمان حفاظت محیط زیست (معاونت محیط زیست طبیعی و تنوع زیستی)
  ۳. نهاد ریاست جمهوری (اداره کل بازرسی، نظارت و ارزیابی عملکرد)
  ۴. شهرداری تهران (معاون خدمات و محیط زیست شهری)
  ۵. دادستانی کل کشور (نماینده دادستانی کل کشور)
  ۶. مدیرکل دفتر امنیتی وزارت کشور
  ۷. وزارت جهاد کشاورزی (سازمان دامپزشکی کشور)
  ۸. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (رئیس مرکز سلامت و محیط کار)
  ۹. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (رئیس مرکز مدیریت بیماری های واگیردار)
  ۱۰. سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور (مدیرکل دفتر هماهنگی عمرانی و خدمات شهری) (دبیر ستاد)
  ۱۱. سازمان مردم نهاد مرکز امور فرهنگی و اجتماعی وزارت کشور (با معرفی اداره کل امور اجتماعی استانداری)
  ۱۲. پلیس پیشگیری ناجا (معاونت عملیات)
  ۱۳. ساحقاجا (معاونت اسلحه و مهمات)
  ۱۴. وزارت کشور (مدیرکل دفتر امور اجتماعی)
  ۱۵. سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور (مدیرکل دفتر عمران و توسعه روستایی)
- تبصره - رئیس ستاد مرکزی می تواند در صورت نیاز و یا با پیشنهاد اعضاء، از سایر افراد جهت حضور در جلسات ستاد دعوت بعمل آورد.

وظایف ستاد مرکزی :

۱. برنامه ریزی و انتخاب روش های مناسب در زمینه کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب در سطح کشور.
۲. ارائه دستورالعمل ها و استراتژی های کلان.
۳. حمایت و نظارت بر فعالیت های کارگروه استانی، شهرستان و شهرداری ها.
۴. برنامه ریزی برگزاری دوره های آموزشی مورد نیاز.
۵. برگزاری جلسات بصورت منظم حداقل دو بار در سال (جلسات با حضور حداقل ۹ نفر از اعضاء رسمیت خواهد داشت).

ب) سطح استانی : کارگروه استانی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان

اعضاء کارگروه :

۱. معاون امور هماهنگی عمرانی استانداری (رئیس کارگروه)
۲. مدیرکل دفتر امور شهری و شوراهای (دبیر کارگروه)
۳. نماینده معاونت سیاسی و امنیتی استانداری
۴. مدیرکل دفتر امور روستایی استانداری
۵. مدیرکل دامپزشکی استان
۶. مدیرکل حفاظت محیط زیست استان
۷. مدیرکل دفتر امور اجتماعی استانداری
۸. معاونت های بهداشتی دانشگاه های علوم پزشکی
۹. نماینده شورای اسلامی استان
۱۰. معاون خدمات شهری شهرداری مرکز استان
۱۱. نماینده شهرداران استان
۱۲. نماینده نیروی انتظامی استان
۱۳. نماینده دادستانی استان
۱۴. مدیرکل صدا و سیما مرکز استان
۱۵. نماینده استانی سازمان مردم نهاد مرکز امور فرهنگی و اجتماعی وزارت کشور
۱۶. نماینده دهیاران استان (با معرفی مدیر کل حوزه روستایی استانداری)

تبصره ۱- رئیس کارگروه می تواند در صورت نیاز و یا با پیشنهاد اعضاء، از سایر افراد جهت حضور در جلسات کارگروه دعوت بعمل آورد.

تبصره ۲ - ستاد مرکزی می تواند در صورت ضرورت نماینده خود را جهت نظارت به جلسات کارگروه استانی اعزام نماید.

وظایف کارگروه استانی :

۱. برنامه ریزی لازم جهت اجرای مصوبات ستاد مرکزی.
۲. پشتیبانی از اجرای طرح ها در سطح استان ، حمایت از فعالیت های کارگروه شهرستان و نظارت بر فعالیتهای آنها.
۳. برگزاری جلسات منظم (حداقل سالانه دوبار) و ارائه پیشنهادات و گزارش جلسات به ستاد مرکزی.
۴. برنامه ریزی لازم جهت برگزاری دوره های آموزشی مصوب ستاد مرکزی.
۵. بررسی درخواست های واصله از کارگروه های شهرستانی و انعکاس و پیگیری آن از ستاد مرکزی.
۶. تقسیم استان به مناطق عملیاتی جهت ایجاد مراکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب و انتخاب شهرداران متولی این مراکز.
۷. ابلاغ احکام کارگروه شهرستانی و پیگیری برگزاری منظم جلسات آنها

ج (سطح شهرستانی : کارگروه شهرستانی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان

اعضاء کارگروه شهرستانی:

۱. فرماندار (رئیس کارگروه)
۲. شهرداران شهرهای شهرستان (شهردار مرکز شهرستان بعنوان دبیر کارگروه)
۳. رئیس اداره دامپزشکی شهرستان
۴. رئیس اداره حفاظت محیط زیست شهرستان
۵. رئیس مرکز بهداشت شهرستان
۶. نماینده نیروی انتظامی شهرستان
۷. نماینده دادستانی شهرستان
۸. بخشداران شهرستان
۹. دهیار منتخب شهرستان
۱۰. نماینده شهرستانی سازمان مردم نهاد مرکز امور فرهنگی و اجتماعی وزارت کشور

وظایف کارگروه شهرستانی :

۱. برنامه ریزی جهت اجرای مصوبات ستاد مرکزی و کارگروه استانی.
۲. حمایت و نظارت بر فعالیت های شهرداری ها و دهیاری های شهرستان.
۳. ارائه پیشنهادات و نظرات و ارسال گزارش عملکرد به کارگروه استانی.
۴. برگزاری جلسات منظم (حداقل سه ماه یکبار، جلسات با حضور حداقل ۷ نفر از اعضاء رسمیت خواهد داشت).
۵. تهیه تعرفه اجرای عملیات کنترل جمعیت به ازای هر قلاده و نحوه اخذ آن توسط شهرداری مجری از سایر شهرداری ها و دهیاری های واقع در منطقه بر اساس دستورالعمل مصوب کارگروه استان.
- تبصره - کارگروه استانی می تواند در صورت ضرورت نماینده خود را جهت نظارت به جلسات کارگروه شهرستانی اعزام نماید.

فصل سوم : اقدامات قبل از عملیات اجرایی زنده گیری سگ های بدون صاحب:

ماده ۷) قبل از اجرای عملیات اجرایی زنده گیری سگ های بدون صاحب ، باید نسبت به انجام موارد زیر اقدام نمود:

- ۱- شناسایی کانون های تجمع و وفور سگ های بدون صاحب:
- ۲- تشکیل اکیپ های زنده گیری سگ های بدون صاحب
- ۳- فراهم نمودن امکانات و تجهیزات لازم اکیپ ها زنده گیری سگ های بدون صاحب
- ۴- اطلاع رسانی
- ۵- مراقبت های بهداشتی و پزشکی
- ۶- آموزش اصول بهداشتی

ماده ۸) شناسایی این کانون ها به یکی از روش های زیر امکان پذیر می باشد:

- ۱- گزارش های مردمی : که عمده ترین روش شناسایی محسوب می شود ، از طریق اختصاص شماره تلفن و اعلام عمومی آن از طریق شهرداری ها و دهیاری ها امکان پذیر می باشد.
- ۲- شناسایی کانون های عمده تجمع سگ های بدون صاحب از قبیل مراکز تجمع ضایعات و پسماند ، میدان میوه و تره بار ، اماکن مخروبه ، فضاهای باز اطراف منازل ، حواشی کشتارگاه های دام و طیور ، حواشی بیمارستان ها ، پادگان ها ، پارک ها ، دانشگاه ها ، خوابگاه ها ، زمین های بایر و دایر و غیره
- ۳- تهیه فیلم و عکس از کانون های وفور سگ های بدون صاحب
- ۴- علامت گذاری کانون های وفور بر روی نقشه منطقه.
- ۵- اولویت بندی زمانی و مکانی اجرای عملیات با توجه به تعداد جمعیت سگ های بدون صاحب در کانون ها و حساسیت منطقه.

مسئولیت اجرا:

کانون های وفور و تجمع سگ های بدون صاحب توسط شهرداری ها و دهیاری ها شناسایی و اولویت بندی عملیات اجرایی بر اساس تصمیمات کارگروه های شهرستانی انجام می شود.

ماده ۹) اکیپ های زنده گیری سگ های بدون صاحب با حضور افراد زیر تشکیل می شوند:

- ۱- راننده یک نفر
- ۲- نیروی کارگر کارآزموده دو نفر
- ۳- دکتر دامپزشک بعنوان مسئول فنی بهداشتی طرح (مستقر در مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب)
- ۴- مامور تیرانداز با سلاح بیهوشی (در صورتی که ماموریت زنده گیری با اسلحه بیهوشی به تیم واگذار شده باشد)

مسئولیت اجرا:

تعداد اکیپ های زنده گیری براساس گستردگی منطقه مورد عمل، برآورد تعداد سگ های بدون صاحب، الویت های زمانی اجرای طرح و غیره بر اساس پیشنهاد شهرداری ها و دهیاری ها و تصویب کارگروه های شهرستانی ، تعیین خواهد شد.

ماده ۱۰) امکانات و تجهیزات مورد نیاز اکیپ ها زنده گیری سگ های بدون صاحب شامل موارد زیر می باشد:

۱- تجهیزات زنده گیری:

- الف) تور زنده گیری : تور به طول ۵ الی ۱۰ متر و به عرض ۱ الی ۲ متر که جنس آن پلاستیکی، کتان، منسوجات طبیعی و مشابه آن می باشد و هر واحد می بایست یک عدد از این تورها را همراه داشته باشد.
- ب) دستگاه مهار سگ : این دستگاه یکی از مهمترین تجهیزات واحد به طول ۲ الی ۲/۵ متر بوده و شامل یک میله فلزی آهنی با دهانه مهار دایره ای به قطر ۴ الی ۵۰ سانتی متر (دو دستگاه در هر واحد لازم است).
- ج) قلاده و پوزه بند : تعداد ۱۰ عدد پوزه بند و قلاده برای هر واحد.
- د) پا بند پلاستیکی یکبار مصرف : به تعداد ۲۰ عدد پا بند به همراه داشته باشد.

ه) قفس زنده گیری : قفس به ابعاد ۲*۱/۲*۱ و با جنس مناسب و مستحکم که درب آن بصورت کشویی از بالا و به نحوی تعبیه می گردد که هنگام استفاده حیوان از مواد غذایی داخل قفس ، درب آزاد شود.
(و) پیستول:

(ز) بلو پایپ (دستگاه پرتاب دارت):

(ح) خودرو: وانت که باید به طور کامل مسقف باشد(برای هر واحد).

۲- تجهیزات حفاظت فردی شامل :

الف) لباس کار یکسره و متحدالشکل به رنگ آبی کمرنگ برای کلیه افراد واحد. (از جنس برزنتی و نیز استفاده از لباس فصل مناسب برای کارکنان)

ب) دستکش های برزنتی بلند(به تعداد ۲ جفت در هر واحد) ، دستکش های مخصوص کار قابل شستشو و ضد عفونی (به تعداد مورد نیاز) و دستکش های یک بار مصرف (یک بسته در دو ماه برای کلیه افراد واحد).

ج) پوتین یا کفش های ایمنی (۲ جفت در سال) برای کلیه افراد واحد.

ه) ماسک یک بار مصرف به تعداد ۱ بسته در ماه برای کلیه افراد واحد.

و) کلاه نقابدار (۲ عدد در سال) برای کلیه افراد واحد.

ز) عینک ایمنی (یک عدد در سال) برای کلیه افراد واحد.

۳- تجهیزات بهداشتی :

الف) موادگندزدا مناسب جهت شستشوی خودروی حمل سگهای صید شده.

ب) کیسه پلاستیکی با ضخامت.

ج) مواد شوینده

تبصره ۱ - در صورت اعلام نیاز مرکز به کارگروه شهرستان، ارائه آموزش های لازم درخصوص نحوه رعایت اصول بهداشتی برعهده کارشناسان مرکز بهداشت و دامپزشکی شهرستان خواهد بود.

تبصره ۲ - به منظور جلوگیری از اثرات ناشی از اکتوپارازیت های سگهای معدوم شده بر کارکنان و محیط اطراف اجرای برنامه سمپاشی با نظارت مراکز بهداشتی الزامی می باشد.

تبصره ۳ - نظارت بر حسن اجرای اصول بهداشت محیطی بر عهده مرکز بهداشت شهرستان خواهد بود.

ماده ۱۰) قبل از هرگونه اقدام اجرایی درخصوص زنده گیری سگ های بدون صاحب لازم است اطلاع رسانی مناسب (از قبیل تهیه و توزیع بروشور، نصب پلاکارد و غیره) توسط شهرداری و دهیاری مربوطه انجام گیرد. همچنین لازم است نشانه (آرم) واحد ابلاغی ستاد مرکزی (طبق دستورالعمل های ابلاغی) بر روی البسه، بروشورهای تبلیغاتی و بدنه ماشین آلات کلیه اکیپ های فعال در کشور چاپ گردد.

ماده ۱۱) به منظور پیشگیری از سرایت بیماری و تعدیل اثرات گزش احتمالی سگ ها ، کلیه افراد اکیپ های زنده گیری باید تحت پوشش مراکز بهداشت و درمان شهر قرار گرفته تا اقدامات ذیل در مورد آن ها انجام پذیرد :

۱- پرسنل قبل از آغاز کار جهت بررسی صلاحیت پزشکی به پزشک متخصص طب کار معرفی گردند.

۲- تشکیل پرونده بهداشتی و صدور کارت سلامت برای پرسنل پس از تایید متخصص طب کار

۳- انجام آزمایشات تشخیص پزشکی شامل :

الف) آزمایش خون ، شمارش سلولهای خونی و سدیمنتاسیون

ب) آزمایش ادرار و مدفوع

۴- انجام اقدامات پیشگیری شامل :

الف) واکسیناسیون کزاز: در صورتی که فرد قبلاً واکسن کزاز را دریافت کرده باشد و کمتر از پنج سال از تزریق آن گذشته باشد نیازی به تزریق مجدد واکسن نمی باشد اگر بیش از ۵ سال از واکسیناسیون گذشته باشد یک دوز واکسن کزاز از نوع d.T کافی است، در غیر این صورت به منظور ایجاد ایمنی کامل می بایست واکسن کزاز در زمان صفر (اولین مراجعه) ، یک ماه و سپس پنج ماه بعد به فرد تزریق شود .

ب) واکسیناسیون هاری: تزریق واکسن هاری در سه نوبت در روزهای صفر ، هفت و بیست و یک (یا بیست و هشتم) انجام پذیرد. در صورتی که مصون سازی فوریت نداشته باشد می توان واکسن هاری را در روزهای صفر ، بیست و هشت و پنجاه و شش تزریق نمود ، در مواردی که واکسیناسیون انجام شده است باید هر ساله یک نوبت واکسن هاری را به عنوان یادآوری تزریق نمود. در صورت بروز حیوان گزیدگی انجام درمان و پیشگیری مورد بلافاصله به مرکز بهداشت ارجاع گردد.

ماده ۱۲) برگزاری دوره های آموزشی برای کلیه پرسنل اکیپ های زنده گیری در خصوص موارد زیر الزامی است:

۱- رعایت ضوابط بهداشتی و ایمنی در کلیه مراحل عملیات اجرایی با همکاری مراکز بهداشتی و درمانی

۲- ضوابط بهداشت و ایمنی خودروی انتقال سگ های بدون صاحب : خودرو نیشان وانت آبی رنگ دارای باربند پوشیده با با امکانات ویژه ، حتی المقدور باربند به صورت قفس فلزی که سگهای صید شده قادر به خروج از آن نباشند . کف و دیواره های خودرو قابل شستشو باشد که هر روز پس از اتمام برنامه صید و تحویل به جایگاه موقت و قبل از ورود به شهر کاملاً شستشو و ضد عفونی شوند . روکش صندلی قابل شستشو باشد تا به راحتی بتوان در پایان هر هفته آنها را نظافت نمود ، وسیله نقلیه باید به جعبه کمکهای اولیه و به مقدار کافی دارو، آب ، صابون و مواد ضد عفونی جهت استفاده در گزش احتمالی توسط حیوان مجهز باشد.

۳- رعایت حقوق حیوانات با همکاری اداره دامپزشکی و سازمان مردم نهاد مرکز امور فرهنگی و اجتماعی وزارت کشور

فصل چهارم : عملیات اجرایی زنده گیری سگ های بدون صاحب:

ماده ۱۳) پس از شناسایی کانون های وفور و تجمع سگ های بدون صاحب و تامین مقدمات قبل از عملیات، واحد زنده گیر با در دست داشتن برنامه کاری مدون در سطح منطقه مورد نظر شروع به گشت زنی می نمایند و پرسنل واحدهای فوق با لوازم و تجهیزات زنده گیری، تجهیزات بهداشتی، تجهیزات عمومی و تجهیزات آموزش و اطلاع رسانی (بروشور و پلاکارد) به یکی از روش های زیر اقدام به زنده گیری می نمایند:

۱- استفاده از دستگاه مهار:

در صورتی که عامل مزاحمت (سگ) خطری از نظر گزش و غیره به همراه نداشته باشد ضمن نزدیک شدن با استفاده از دستگاه مهار (کچر) حیوان صید می شود.

۲- استفاده از تور مهار:

در بعضی موارد عامل مزاحمت (سگ) اجازه نزدیک شدن را به پرسنل زنده گیر نمی دهد و امکان فرار بسیار زیاد است به همین دلیل پرسنل یاد شده نمی توانند از دستگاه مهار استفاده لازم را ببرند، جهت صید این سگ ها از تور مهار استفاده می شود.

۳- استفاده از قفس زنده گیری:

در حواشی بافت های مسکونی و کانون تجمع که دور از دسترس مردم می باشد و مامن مناسبی برای سگ های ولگرد است و نمی توان از دستگاه و تور مهار استفاده نمود، قبل از غروب آفتاب قفس های زنده گیری را نصب و به هنگام طلوع خورشید جهت جمع آوری قفس اقدام شود.

تبصره - بعد از صید حیوان به یکی از روش های فوق، ابتدا با تزریق عضلانی کتامین و اسپرومازین حیوان بیهوش و سپس به خودرو منتقل می شود.

۴- استفاده از سلاح بیهوشی :

در شهرهای بزرگ و روستاهایی که امکان صید سگ های بدون صاحب با یکی از روش های سه گانه فوق میسر نباشد (تشخیص این امر به عهده کارگروه شهرستان می باشد) واحد مجاز به استفاده از سلاح بیهوشی مناسب می باشد که در این صورت مامور تیرانداز تیم را همراهی خواهد نمود.

تبصره ۱- مشخصات مامور تیرانداز : مامور تیرانداز را با تشخیص کارگروه شهرستان و تایید مراجع قانونی (حراست شهرداری و نیروی انتظامی) می تواند از بین افراد زیر را انتخاب کرد :

الف) نیروهای شهرداری

ب) میرشکاران مورد تایید سازمان حفاظت محیط زیست

ج) افراد نیروی انتظامی

تبصره ۲- مشخصات سلاح بیهوشی: با عنایت به عدم در دسترس بودن سلاح بیهوشی مناسب در داخل کشور، سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور بررسی های لازم درخصوص نوع سلاح بیهوشی مناسب و نحوه تامین آن را بعمل آورده و مشخصات سلاح های پیشنهادی را به ستاد مرکزی ارائه و ستاد مذکور نسبت به انتخاب اسلحه مناسب اقدام لازم را بعمل می آورد.

سلاح بیهوشی باید واجد حداقل مشخصات زیر باشد :

الف) دارای برد مناسب حداقل ۵۰ متر

ب) قابلیت کاربرد در تمام اقصی نقاط کشور

ج) امکان تامین مواد مصرفی در داخل کشور (سرنگ بیهوشی و ...)

د) دارای مشخصات فنی مناسب مورد تایید ستاد

ه) دارای تجهیزات فنی مناسب جهت افزایش کارایی سلاح

مسئولیت اجرا: نحوه تامین سلاح بیهوشی

کارگروه شهرستان بعد از انجام بررسی های لازم در خصوص نیاز به سلاح بیهوشی، تعداد سلاح مورد نیاز را با در نظر گرفتن امکان استفاده مشترک و نوبتی مناطق برآورد نموده و جهت تایید نهایی به کارگروه استان ارسال می نماید. کارگروه استانی پس از جمع بندی، تعداد کل سلاح مورد نیاز را به ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان اعلام خواهند نمود. سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور پس از بررسی، تایید و برآورد تعداد کل سلاح مورد نیاز کشور توسط ستاد مرکزی اقدام به اخذ مجوزهای لازم و تهیه سلاح بیهوشی مناسب کرده و با پرداخت بخشی از هزینه سلاح توسط شهرداری (میزان آن متعاقباً اعلام خواهد شد) سلاح را تحویل شهرداری های معرفی شده توسط کارگروه خواهد داد.

تبصره- حمل سگ های صید شده توسط پرسنل مجری و با رعایت نکات ایمنی، بهداشتی و اخلاقی در ماموریت های روزانه و ماموریت های شبانه به مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب انتقال داده می شوند تا اقدامات لازم برابر مفاد این دستورالعمل توسط مرکز صورت پذیرد.

فصل پنجم: مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب:

ماده ۱۴) تاسیس و بهره برداری مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب براساس تصمیمات کارگروه استانی صورت پذیرفته و اشخاص حقیقی و حقوقی که مبادرت به ایجاد مرکز می نمایند، ملزم به رعایت مفاد این دستورالعمل بوده و ستاد مرکزی و اعضاء ستاد (در حیطه وظایف قانونی محوله) مسئول نظارت بر حسن اجرای آن می باشند.

تبصره ۱- در استان هایی که بر اساس تصمیمات کارگروه استانی ضرورت احداث مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب اعلام می شود و اشخاص حقیقی و حقوقی (بخش خصوصی و یا سازمان های مردم نهاد) آمادگی احداث و بهره برداری مرکز را نداشته باشند، کارگروه استانی با اخذ نظرات کارگروه های شهرستانی، شهرداری ها و دهیاری های استان، با توجه به وسعت، برآورد تعداد سگ های بدون صاحب، امکانات و اعتبارات پیش بینی شده شهرداری ها و دهیاری ها و ... نسبت به منطقه بندی و تعیین محل احداث واحدهای مؤقت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب می نماید. این گونه واحدها بصورت مؤقت و تحت نظارت کارگروه فعالیت می نمایند و هر زمانی که بخش خصوصی و یا سازمان های مردم نهاد مبادرت به احداث و بهره برداری مرکز برابر مفاد این دستورالعمل نمایند، شهرداری ها موظفند نسبت به توقف عملیات اجرایی در واحدهای مؤقت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب اقدام نمایند.

تبصره ۲- در صورتی که بر اساس مصوبه کارگروه استانی مقرر شود عملیات کنترل توسط شهرداری دیگری در قبال اخذ وجه انجام شود، شهرداری واجد مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب بر اساس ظرفیت مرکز موظف به ارائه خدمات به سایر شهرداری ها و دهیاری های تابعه با اخذ بهای تمام شده خدمات مصوب کارگروه می باشد. این امر منوط به درخواست دهیار و تایید بخشدار و کارگروه شهرستان مربوطه می باشد.

ماده ۱۵) تاسیس و بهره برداری مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب باید با رعایت موارد زیر انجام پذیرد:

۱- محل و موقعیت :

الف) حریم بهداشتی از اماکن دامی و صنایع وابسته به دام برابر جدول پیوست شماره یک این دستورالعمل رعایت گردد.
ب) حریم در نظر گرفته شده برای سکونتگاه ها، پناهگاه حیات وحش و مناطق حفاظت شده و... برابر ضوابط و مقررات سازمان حفاظت محیط زیست رعایت گردد.
ج) امکان فراهم نمودن آب سالم و بهداشتی وجود داشته باشد.

۲- مساحت زمین :

مساحت زمین به نحوی تعیین می گردد که علاوه بر استقرار تاسیسات مورد نیاز براساس این دستورالعمل، فضای کافی برای محوطه سازی و سهولت رفت و آمد خودرو ، فراهم سازد.

۳- ظرفیت:

ظرفیت مرکز براساس درخواست و طرح ارائه شده از سوی متقاضی و متناسب با تاسیسات و امکانات، تجهیزات و نیروی انسانی مورد نیاز مطابق این دستورالعمل و تایید کارگروه استانی تعیین می شود.

۴- طرح و نقشه:

طرح و نقشه تاسیسات باید توسط متقاضی متناسب با ظرفیت و براساس اصول و عملیات بهداشتی مندرج در این دستورالعمل به نحوی تهیه و ارائه شود که شامل تاسیسات اصلی و جانبی به شرح زیر باشند :

الف) جایگاه قرنطینه حیوان

ب) جایگاه نگهداری و مراقبت حیوان

ج) بخش معاینه و درمان

د) ساختمان اداری

ه) اتاق نگهبانی و اتاق استراحت پرسنل و کارگران مقیم

و) رختکن و سرویس بهداشتی

۵- محل قرنطینه:

محل قرنطینه باید دارای امکانات و شرایط زیر باشد:

الف) موقعیت قرنطینه در مبادی ورودی مرکز احداث شده به نحوی که از نظر فیزیکی کاملاً از سایر بخش ها مجزا بوده و صرفاً به منظور طی دوره قرنطینه سگ های بدون صاحب ورودی به مرکز استفاده می شود.
ب) حداقل ظرفیت قرنطینه ، براساس ظرفیت و متناسب با تعداد سگ های ورودی به مرکز، در نظر گرفته می شود.
ج) نصب تابلو در محل درب ورودی به قرنطینه الزامی است.

- د) از تهویه و نور کافی (نور طبیعی و یا مصنوعی) برخوردار باشد.
- ه) محل قرنطینه باید حداقل ۵ متر از سایر جایگاه ها و قفس های نگهداری سگ های سالم فاصله داشته باشد.
- و) وسایل مورد استفاده در این بخش ، باید جدا از سایر قسمت ها باشد.
- ز) افراد در هنگام ورود و خروج از قرنطینه باید لباس و کفش خود را تعویض نمایند (یا از روپوش و پوشش کفش یک بار مصرف استفاده نمایند) و دست ها نیز کاملاً شسته و ضدعفونی شوند.
- ح) محل قرنطینه باید مجهز به انشعاب آب سرد و گرم جهت شستشو و نیز دستگاه اسپری ضدعفونی با مخزن مناسب جهت ضدعفونی جایگاه باشد.
- ط) جایگاه مناسب به منظور نگهداری تجهیزات و وسایل مورد استفاده در محل قرنطینه، در نظر گرفته شود.
- ی) محل قرنطینه باید مسقف و قابل شستشو و ضدعفونی و غیر قابل اشتعال باشد.
- ص) کف قرنطینه باید با مصالح مناسب (محکم ، مقاوم و قابل شستشو و ضدعفونی) به نحوی ساخته شود که لغزنده نبوده و دارای شیب مناسب به سمت کانال های جمع آوری و انتقال فاضلاب به چاه فاضلاب/ سیستم تصفیه فاضلاب/ چاه سپتیک (حسب مورد) باشد .

۶- محل نگهداری و مراقبت سگ:

- محل نگهداری و مراقبت سگ که بر اساس شیوه نگهداری (بصورت گروهی و یا انفرادی) و یا نوع جایگاه (اتاق/قفس) متفاوت بوده و باید دارای شرایط و امکانات زیر باشد:
- الف) فضای کافی برای خوردن، خوابیدن و حرکت آزادانه برای حیوان مهیا باشد.
- ب) ابعاد جایگاه در هر منطقه متناسب با قامت سگ های بومی آن منطقه در نظر گرفته می شود و ارتفاع آن به نحوی است که یک نفر داخل جایگاه بتواند بصورت ایستاده براحتی نسبت به ارائه خدمات اقدام نماید.
- ب) درب ها باید دارای شرایط زیر باشد :
- ۱- درب ها باید به نحوی تعبیه شوند تا مانع از فرار حیوان شده و در برابر پنجه کشیدن مقاوم باشند.
  - ۲- در صورت استفاده از میله های فلزی باید قطر مناسب داشته باشند و فواصل میله ها مانع از فرار و یا گیر کردن حیوان شود.
  - ۳- درب می بایست امنیت فرد سرپرست حیوان در نظر گرفته شود. برای همین توصیه می شود که درب قفس ها به سمت داخل باز شود تا برای فردی که جلوی آن ایستاده خطری ایجاد نکند.
- ج) هر جایگاه باید دارای ظروف مناسب (کاملاً تمیز و بهداشتی و قابل شستشو و ضدعفونی) و اختصاصی برای آب و غذا باشد.
- د) جایگاه باید مسقف و کلیه سطوح بکار رفته (دیوار، کف و سقف) دارای قابلیت تمیز کردن و ضدعفونی نمودن باشد.
- ه) کف جایگاه باید با مصالح مناسب (محکم ، مقاوم و قابل شستشو و ضدعفونی) به نحوی ساخته شود که لغزنده نبوده و دارای شیب مناسب به سمت کانال های جمع آوری و انتقال فاضلاب به چاه فاضلاب/ سیستم تصفیه فاضلاب/ چاه سپتیک (حسب مورد) باشد.
- و) جایگاه باید دارای نور (طبیعی و مصنوعی) و تهویه مناسب باشد.
- ز) فضاهای باز جهت گشت زنی سگ های عقیم شده و سگ های نر و ماده عقیم نشده بصورت کاملاً تفکیک شده در نظر گرفته می شود.

ح) محلی سرپوشیده و بلندتر از کف جایگاه برای خوابیدن حیوان در نظر گرفته می شود. از ریختن پوشال و براده چوب به دلیل ایجاد جراحات خودداری می شود.

ط) در جایگاه های نگهداری سگ به صورت گروهی (گروه های حداکثر ۱۰ قلاده ای) که در راستای رفاه آن حیوان و با هدف برقراری ارتباط اجتماعی و تقابل با سایر سگ ها انجام می پذیرد، رعایت موارد زیر الزامی است:

۱- به منظور فراهم نمودن جایگاه های اولیه نگهداری، محل های غذا خوردن و استراحت مجزا همراه با فضای کافی برای ادرار و مدفوع کردن، در نظر گرفتن حداقل ۱/۴ متر مربع به ازاء هر سگ، ضروری است.

۲- با توجه به این که حیوانات در زمان قرارگرفتن در کنار یکدیگر مبادرت به جفت گیری خواهند نمود، باید نرها و ماده ها (که عقیم سازی نشده اند) به طور مجزا نگهداری شوند.

۳- استفاده از جداکننده های متحرک به منظور تفکیک حیوانات قوی و ضعیف در زمان غذادهی (به منظور تعادل در سهمیه غذایی حیوان) ضروری است.

۴- انتخاب درست برای گروه بندی و مانیتور کردن دقیق حیوانات

تبصره- جداسازی سگ ها در زمان قرنطینه به منظور انتخاب و تشکیل گروه بر اساس جنس، سن، رفتار سگ، وضعیت سلامت و عدم وجود علائم بالینی بیماری عفونی مسری صورت می گیرد. گروه بندی تصادفی و بر اساس زمان رسیدن حیوان در یک روز نمی تواند روش مناسبی باشد. حیواناتی که رفتار تهاجمی دارند نباید در یک گروه قرار گیرند. توله های زیر ۲۰ هفته به دلیل حساسیت بالا به بیماری های مسری، نباید در یک گروه قرار گیرند مگر آنکه از یک خانواده باشند.

۷- اتاق معاینه و درمان:

اتاق معاینه و درمان که به منظور استقرار دکتر دامپزشک (مسئول فنی بهداشتی مرکز) و دستیاران وی جهت انجام معاینات بالینی حیوان، نمونه گیری خون، مدیریت زخم و پانسمان، انجام جراحی (عقیم سازی) قبل از رها سازی، مرگ با ترحم و سایر اقدامات بهداشتی و درمانی در نظر گرفته می شود، باید دارای امکانات و تجهیزات زیر باشد:

الف) بصورت کاملاً مسقف و مجهز به تهویه هوا و تجهیزات سرمایشی و گرمایشی مناسب باشد.

ب) از نور کافی (نور طبیعی و مصنوعی) مناسب برخوردار باشد.

ج) دیوار تا سقف و نیز سقف آن بایستی قابل شستشو و ضد عفونی باشد.

د) پنجره های باز شو باید مجهز به توری فلزی برای جلوگیری از ورود حشرات باشد. توری ها به منظور شستشو و ضد عفونی باید به راحتی قابل جابجایی باشند.

ه) کف بایستی با مصالح مناسب به نحوی ساخته شود که محکم و مقاوم، قابل شستشو و ضد عفونی بوده، غیر لغزنده و دارای شیب مناسب به سمت کانال های جمع آوری و انتقال فاضلاب به چاه فاضلاب/سیستم تصفیه فاضلاب/چاه سپتیک (حسب مورد) باشد.

و) مجهز به انشعاب آب سرد و گرم جهت شستشو و نیز دستگاه اسپری ضد عفونی با مخزن مناسب جهت ضد عفونی باشد.

ز) فضای مناسب قفسه بندی شده به منظور نگهداری لوازم و تجهیزات دامپزشکی، یخچال برای نگهداری داروها و واکسن و سایر لوازم مورد نیاز باشد.

ح) در نظر گرفتن محلی برای نگهداری اسناد و مدارک (از جمله مدارک ورود و خروج حیوان و ...)
ط) تجهیز اتاق معاینه و درمان به کمدهای مناسب (برای تعویض لباس دکتر دامپزشک و دستیاران وی قبل از ورود) و نیز روشویی از نوع پدالی (برای شستن دستها) مجهز به سیستم آبگرم و سرد، مایع شستشو و ضد عفونی، حوله یکبار مصرف و سطل زباله درب دار و نیز تعبیه حوضچه ضد عفونی /چکمه شوی (برای شستن و ضد عفونی چکمه ها قبل از ورود)

۸- انبار های نگهداری:

انبار های نگهداری که شامل :

الف) محل نگهداری مواد غذایی (فاسد شدنی) دارای امکانات مورد نیاز
ب) محل نگهداری مواد شیمیایی و لوازم : این انبار محل نگهداری مواد شیمیایی (از جمله مواد شوینده، ضد عفونی کننده ها) و نیز نگهداری لوازم (از جمله ابزار و وسایل کامل مهار و زنده گیری، دستکش های محافظ، قلابه، پلاک، میکروچیپ و سایر وسایل و ملزومات) می باشد.
تبصره- در صورت لزوم نگهداری مواد دارویی، از نگهداری توامان دارو و مواد غذایی در یخچال باید خودداری شود.

۹- رختکن و سرویس بهداشتی:

مرکز باید دارای رختکن و سرویس بهداشتی در محل ورودی با شرایط و امکانات زیر باشد:
الف) دارای شرایط بهداشتی ، نور کافی و تهویه مناسب باشد.
ب) دارای روشویی مجهز به آب سرد و گرم ، صابون مایع و مایع ضد عفونی باشد.
ج) رختکن دارای کمد های مناسب و مجزا (برای لباس کار و لباس شخصی) برای هر کارگر باشد.
د) لباس کار مناسب (چکمه، ماسک، کلاه و...) برای پرسنل و بازدید کنندگان در رختکن پیش بینی شود.

۱۰- سایر موارد :

الف) احداث واحد اداری، اقامتگاه (متناسب با ظرفیت پرسنل و کارگران مقیم) و نیز اتاق نگهداری (مجهز به سیستم های گرمایشی و سرمایشی و تجهیزات اطفاء حریق) در مبادی ورودی مرکز، ضروری است:
تبصره- دفتر اداری باید دارای امکانات لازم برای کنترل دوربین های مدار بسته، ثبت اطلاعات ورودی و خروجی، گزارش فعالیت های روزانه، جمع آوری آمار و اطلاعات مربوط به کانون های تجمع حیوانات در محدوده مرکز مربوطه، دفاتر ثبت و درج مخارج و هزینه ها، رایانه جهت ثبت و انتقال کلیه اطلاعات به مراجع ذیربط، باشد.
ب) مرکز باید با دیوار به طور کامل محصور شود و از ورود افراد متفرقه و سایر حیوانات جلوگیری شود .

ج) احداث حوضچه یا داکت ضد عفونی به همراه دستگاه اسپری ضد عفونی با مخزن مناسب در محل ورودی مرکز (برای ضد عفونی چرخ ها و شستن و ضد عفونی دور تادور خودروهاییکه بنا به ضرورت ورود آن ها به مرکز اجتناب ناپذیر می باشد)، علاوه بر حوضچه های ضد عفونی در مبادی ورودی به بخش های مختلف به منظور ضد عفونی کفش/چکمه پرسنل ، ضروری است.

ه) مرکز باید آب مورد نیاز جهت عملیات شستشو، ضد عفونی ، نظافت و نیز آشامیدن کارکنان را فراهم نماید. تبصره- در مناطقی که احتمال قطع یا کاهش فشار آب وجود دارد، باید امکانات کافی برای ذخیره سازی آب (منبع ذخیره آب) و استفاده از آن در مواقع ضروری، فراهم باشد. و) هر مرکز باید دارای مدیریت ، دکتر دامپزشک (به عنوان مسئول فنی بهداشتی) و نیز عوامل اجرایی کارآموده (متناسب با ظرفیت مرکز) باشد.

تبصره ۱- تمامی افراد شاغل در مرکز باید حسب مورد آموزش های لازم در حیطه شرح وظایف محوله را به مدت حداقل ۸ ساعت گذرانده باشند.

تبصره ۲- برگزاری دوره های آموزشی مورد نیاز با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور و سازمان دامپزشکی کشور انجام می شود.

ز) تاسیس و بهره برداری مرکز مستلزم اخذ پروانه بهداشتی تاسیس و بهره برداری (حسب مورد) از اداره کل دامپزشکی استان مربوطه، می باشند.

فصل ششم : عملیات اجرایی پس از تحویل گیری سگ های بدون صاحب:

ماده ۱۶) اقدامات بهداشتی و درمانی انجام شده از زمان دریافت/تحویل گیری حیوان (سگ بدون صاحب) از واحد زنده گیری به شرح ذیل می باشد که باید زیر نظر دکتر دامپزشک (مسئول فنی بهداشتی) مرکز انجام پذیرد: تبصره- انجام اقدامات بهداشتی و درمانی فوق براساس درخواست متقاضیان و پرداخت هزینه های مربوطه انجام می شود.

۱- غربال گری :

به منظور کنترل و تنظیم جمعیت سگ ها ابتدا اطلاعات سگ های ورودی (از جمله تعداد، جنسیت، وضعیت جسمانی، وجود یا عدم وجود سگ های آلفا و مشخصات ویژه) در سیستم رایانه و یا فرم مربوطه ثبت می گردد. سپس سگ های جمع آوری شده بر اساس جنسیت از هم تفکیک و جدا سازی شده و پس از آن در محل قرنطینه ، سگ های بیمار از سگ های سالم و نیز سگ های آلفا جدا می شوند.

۲- اقدامات درمانی:

واکسیناسیون (براساس برنامه واکسیناسیون ارائه شده از سوی سازمان دامپزشکی کشور) و درمان ضد انگلی و کیت گذاری برای شناسایی بیماری ها (هاری، لشمائیوز و در صورت امکان پاروو ویروس ها و ...) از جمله عملیات اولیه درمانی است که براساس درخواست متقاضیان و در ازای پرداخت هزینه انجام می شود.

تبصره - سگ هایی که دچار مشکلات جسمانی بوده و نیاز به درمان و اعمال جراحی دارند و امکان آن در این مراکز به دلیل هزینه های مترتبه وجود ندارد، به نحو مقتضی اطلاع رسانی نموده تا در صورت اعلام آمادگی گروه های داوطلب جهت درمان و نگهداری از آن ها در اختیار آن ها قرار گیرند.

۳- عقیم سازی:

عقیم سازی (قبل از واگذاری و یا رهاسازی) توسط دکتر دامپزشک (مسئول فنی بهداشتی مرکز) و یا در صورت اعلام آمادگی هر یک از دانشکده های دامپزشکی، بیمارستان های مجاز دامپزشکی و یا دامپزشکانی خارج از مجموعه جهت عقیم سازی سگ ها با پذیرش مسئولیت امکان پذیر می باشد.

۴- پلاک گذاری یا نصب میکروچیپ:

قبل از واگذاری سگ ها، پلاک گذاری یا میکروچیپ برای تمام سگ ها انجام می گیرد. این پلاک ها حاوی مشخصات و مکان زنده گیری حیوان خواهد بود تا در صورت جابه جا شدن سگ از محدوده تعیین شده، قابلیت باز گرداندن به محل زیست اولیه وجود داشته باشد.

۵- صدور شناسنامه بهداشتی:

شناسنامه بهداشتی حاوی مشخصات کامل (از جمله زمان و مکان زنده گیری، شرایط جسمانی، نام واحد کنترل، شماره پلاک) برای هر حیوان تهیه و در سیستم رایانه و یا فرم های مربوطه ثبت می شود.

۶- واگذاری:

واگذاری باید با رعایت مراتب ذیل صورت پذیرد:

الف) به منظور تحقق واگذاری سگ ها هر مرکز به نحو مقتضی اطلاع رسانی نماید به نحوی که متقاضیان واگذاری بتوانند سگ یا سگ های مورد نظرشان را پیدا کنند.

ب) تمامی سگ ها پیش از واگذاری باید عقیم سازی و واکسیناسیون و فرم ثبت مشخصات برای آنها تهیه شود.

ج) فرم درخواست واگذاری مشتمل بر مشخصات کامل و نشانی داوطلبین تهیه و توسط ایشان تکمیل و سایر مراحل واگذاری انجام می شود

د) در زمان واگذاری مشخصات کامل و نشانی سرپرست در فرمی که بدین منظور اختصاص خواهد یافت درج و در مرکز ثبت میگردد و تعهدات لازم (فرم مسئولیت پذیری) از تمام متقاضیان اخذ می شود.

ه) حداکثر زمان نگهداری هر سگ در مرکز ۱۴ روز است؛

۱. هدف واحدها، عقیم سازی و واکسیناسیون، انگل تراپی و پلاک گذاری و شناسنامه دار کردن است و تنها در صورتیکه سگ عارضه غیر قابل درمانی داشته باشد که امکان زندگی مستقل را از او سلب کند یا ادامه زندگی را با درد و رنج فراوان همراه سازد، با نظر دامپزشک مسئول فنی بهداشتی مرکز و زیر نظر وی با روش مناسب مرگ با ترحم، به حیات حیوانپایان داده میشود؛

۲. هر سگ بعد از سپری شدن دوره لازم درمانی و عقیم سازی و پلاک گذاری آماده واگذاری خواهد بود؛

د) رهاسازی و غذا رسانی :

در صورت وجود متقاضی برای رهاسازی سگ، رعایت موارد ذیل ضروری است:

۱. محل و مکان رهاسازی به پیشنهاد اداره کل حفاظت محیط زیست و تصویب کارگروه استانی تعیین می شود.
۲. قبل از عملیات، مشخصات کامل سگ های قابل رها سازی، گروه تحویل گیرنده، مکان رهاسازی، تعداد سگ ها و زمان رها سازی، شرایط جسمی، جنسیت و شماره پلاک سگ ها و گروه متولی گذارسانی (به منظور نظارت پس از عملیات رهاسازی) در رایانه مرکز ثبت گردیده و در دسترس عموم مراجعین قرار خواهد گرفت؛
۳. قبل از رهاسازی باید نسبت به پلاک کوبی، عقیم سازی و واکسیناسیون سگ اقدام شود.
۴. حداکثر هر دو سال یک بار نسبت به واکسیناسیون و هر سه ماه یک بار نسبت به خوراندن داروی انگلی و استفاده از دورکننده های مناسب حشرات اقدام شود.

تبصره - هزینه های مربوط به پلاک کوبی، عقیم سازی و واکسیناسیون و اقدامات درمانی با متقاضی رهاسازی می باشد.

۵. محل رهاسازی باید خارج از مناطق حفاظت شده، اماکن دامی و مکان های سکونت انسانی باشد.
۶. مکان های رهاسازی در هر منطقه نشانه گذاری شده و اطلاع رسانی به مردم محل با همکاری کارگروه های شهرستانی و تشکل های مردم نهاد انجام خواهد شد؛
۷. غذا و آبرسانی در محل های رهاسازی باید دو تا سه بار در هفته انجام پذیرد و به این منظور ظروفی در محل های رهاسازی تعبیه و حتی المقدور آب با استفاده از مخازنی قابل حمل همیشه در دسترس باشد؛
۸. شهرداری ها در صورت امکان با مذاکره و با استفاده از طرح های تشویقی زمینه استفاده از پسماند غذایی سالم و عاری از مواد پلاستیکی را فراهم نماید.
۹. چنانچه گروه های داوطلب (حداقل سه نفر)، سمن و یا انجمنی مسئولیت اقدامات درمانی، عقیم سازی، واکسیناسیون، رهاسازی و گذارسانی را بر عهده نگیرد، ابتدا شهرداری ها به نحو مقتضی مراتب را به اطلاع گروه های داوطلب جهت واگذاری اعلام نموده و در صورت عدم مراجعه، حیوان وارد مرحله مرگ با ترحم می شود.

ه) مرگ با ترحم :

سگهایی که بر اساس نظر دامپزشک مسئول فنی بهداشتی مرکز مبتلا به بیماری های لاعلاج یا آسیب های غیر قابل درمان و زجرآور میباشند یا به هر دلیل دیگری، با روش مرگ با ترحم معدوم می شوند. در این راستا رعایت موارد ذیل الزامی است:

۱. در روش مرگ با ترحم ابتدا با استفاده از داروهای آرام بخش مجاز حیوان را بیهوش و سپس با تزریق وریدی داروهای مجاز (از جمله تیوپنتال سدیم) که موجب مرگ مغزی، قلبی و تنفسی بدون درد می شود، حیات حیوان متوقف میشود؛
۲. اعمال این روش صرفاً توسط دامپزشک مرکز و با در نظر گرفتن تمام اصول و موازین حرفه ای صورت گرفته و به هر شکل و تحت هر عنوان نباید از روش دیگری استفاده شود؛
۳. پس از انجام مراحل فوق هر لاشه درون یک پلاستیک ضخیم فاقد منفذ قرار میگیرد که قبل از بستن درب پلاستیک، به منظور تجزیه سریعتر لاشه، درون آن مقداری آهک ریخته میشود و سپس درب پلاستیک را محکم بسته و به وسیله یک وانت نیشان مسقف به محل دفن بهداشتی منتقل میگردد؛
۴. در صورت وجود و یا دسترسی به محل دفن زباله های عفونی، می توان نسبت به دفن بهداشتی لاشه حیوانات به همراه زباله های عفونی اقدام نمود در غیر اینصورت باید نسبت به دفن بهداشتی آن ها با موافقت اداره کل حفاظت محیط زیست استان مربوطه اقدام شود؛
۵. محل دفن بهداشتی باید به عمق ۵ متر، عرض حداکثر ۳ متر یا متناسب با عرض بیل ماشین حفاری و طول متناسب با حجم لاشه ها بوده و در کف ترانشه آهک باید ریخته شود سپس لایه ای از خاک به ضخامت ۴۰ سانتیمتر روی آن قرار میگیرد، بعد لاشه ها داخل گودال ریخته شده و پس از یک لایه ۴۰ سانتیمتری دیگر از خاک مقدار دیگری آهک به آن اضافه شده و به ترتیب فوق، لایه بعدی لاشه ها و لایه های خاک و آهک اضافه میگردد و دفن تا ارتفاع ۲/۵ متر ادامه پیدا کرده و ۲/۵ متر باقیمانده به صورتی پر میشود که خاک روی آن به صورت کپه ای درآید. خاک باقیمانده پس از نشست حفره به روی آن اضافه خواهد شد؛
۶. محل دفن لاشه ها باید علامت گذاری گردد و فاصله کف ترانشه دفن با سطح آب های زیر زمینی باید بیش از ۱ متر باشد؛

پیوست :

جدول (۱) : حریم بهداشتی مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحبها اماکن دامی و صنایع وابسته به دام
(بر حسب متر)

اماکن دامی و صنایع وابسته به دام		مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب
اماکن دامی	مراکز نگهداری و پرورش گاو و گاو میش، گوسفند و بز و شتر، اسب و استر	اصلاح نژادی و تحقیقاتی
		داشتی (شیری و گوشتی)
		پرورشی
	مراکز پرورش و نگهداری حیوانات پوستی و آزمایشگاهی	خرگوش ، نوتریا ، چین چپلا
		حیوانات آزمایشگاهی
		سمور (خز) ، ایلنسی (پلی کت) و روباه
	مراکز نگهداری و پرورش سگ و گربه	
	مراکز پرورش و نگهداری ماکیان (مرغ و خروس) و سایر ماکیان	لاین
		اصلاح نژادی و تحقیقاتی
		اجداد
		مادر
		پولت ، تخمگذار و گوشتی
	شتر مرغ	مادر
		پرورشی
	مراکز تکثیر ، پرورش و نگهداری آبزیان	سردابی
		گرماپی
		خاویاری
		زیبیتی
		میگو
	مراکز نگهداری و پرورش پرندگان زینتی	
	مراکز تکثیر و پرورش ملکه زنبور عسل	
	زنبورداری	
صنایع وابسته به دام	مبادین دام	عرضه و کشتاری
		جوجه کشی
	کارخانجات	خوراک دام و طیور و آبزیان
		کارخانجات تبدیل ضایعات
		کشتارگاه دام
		کشتارگاه طیور
		سردخانه مواد پروتئینی

پیش نویس دستورالعمل اجرایی مدیریت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب

جدول (۲): حداقل فاصله مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب، از صنایع غذایی، صنایع آرایشی و بهداشتی، صنایع دارویی و سایر واحدهای صنعتی و خدماتی* (بر حسب متر)

عوارض تاسیساتی	مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب
صنایع غذایی	سطح ۱
	۲۰۰
	سطح ۲
	۳۰۰
صنایع آرایشی	سطح ۳
	۵۰۰
	سطح ۴
	۱۰۰۰
صنایع دارویی	سطح ۱
	۱۰۰۰
	سطح ۲
	۱۰۰۰
سایر واحدهای صنعتی و خدماتی	سطح ۱
	۱۵۰۰
	سطح ۲
	۲۰۰۰
	گروه ۱
	۲۰۰
	گروه ۲
	۲۵۰
	گروه ۳
	۳۰۰
	گروه ۴
	۵۰۰
	گروه ۵
	۱۰۰۰
	گروه ۶
	۱۵۰۰
	گروه ۷
	۱۵۰۰

* موضوع بخشنامه شماره ۴۶۳۸/د مورخ ۱۳۸۸/۰۶/۲۲ (ضوابط و معیارهای استقرار اماکن دامی و صنایع وابسته به دام

جدول (۳): حداقل فاصله مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب از جاده ، راه آهن و فرودگاه * (بر حسب متر)

عوارض تاسیساتی	مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ های بدون صاحب
حریم جاده	فرعی
	۱۰۰
حریم فرودگاه	آزادراه ، بزرگراه و اصلی
	۱۵۰
	منطقه ای
	۵۰۰
حریم راه آهن	اصلی
	۱۰۰۰
	بین المللی
	۲۰۰۰
	۲۰۰

* موضوع ابلاغیه شماره ۲۸۳۲۸/۰۲۰ مورخ ۱۳۹۱/۰۹/۱۱ وزیر محترم جهاد کشاورزی

تبصره ۱- فواصل تعیین شده برای جاده ، از آکس جاده محاسبه می شود .

تبصره ۲- فواصل تعیین شده برای فرودگاه ها ، از حریم زمین محل احداث فرودگاه محاسبه می شود .

